

Horváth István

**Az egri egyházmegye
rövid története**

Eger, 2015

Szerkesztette:
Horváth István

Lektor:
Dr. Löffler Erzsébet

A levéltárismeretű megjelenését az Emberi Erőforrások Minisztérium
Közyűjteményi Főosztálya támogatta

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTÉRIUMA

Tipográfia
Pap Péter

ISBN 978-963-86719-6-7

Kiadó:
Érseki Vagyonkezelő Központ

Felelős kiadó:
Ficzek László

Az egri püspökség alapítása és középkori története

Az egri püspökség Szent István általi alapítására IV. Béla király 1261-ből származó oklevele a bizonyíték, amely Istvánt nevezi meg a püspökség alapítójának és említést tesz arról, hogy az egyházmegye 1009-ben már bizonyosan megvolt. Az egri püspök joghatósága a középkorban az ország egész észak-keleti részére kiterjedt (Heves, Abaúj, Borsod, Zemplén, Ung, Szabolcs, Zaránd, Külső-Szolnok, Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szatmár és Torna vármegye).

Eger korai püspökeinek a névsora hiányos, személyükről csak pár oklevél és a hagyomány tájékoztat. Eszerint az egyházmegye első püspöke Katapán volt (1009), akit Bonifác követett (1018–1037). A harmadik püspök Buldus volt, aki Gellért püspökkel együtt halt vértanúhalált a Vata-féle pogánylázadás idején 1046-ban.

Az egyházi központ kiépülése a vár területén kezdődött, ahol először egy fából épült templomot használtak. Valószínűleg a 12. század elején épült fel kőből a keresztelőkápolna, majd a román stílusú, Szent János evangélista tiszteletére szentelt székesegyház. A krónikák szerint ebben a székesegyházban temették el 1204-ben Imre királyt, aki II. Katapán (1198–1217) püspök vendége volt. A román stílusú székesegyházat a tatárok pusztították el 1241-ben. A tatárdúlás után IV. Béla király kővárac építését rendelte el, amely hatására felépült az egri vár is. Újjáépítették a székesegyházat is a vár területén, amelyet később Dörögdi Miklós püspöksége idején (1332–1361) gótikus stílusban átalakítottak, illetve kibővítettek. A 15. század második felében egy nagyszabású késő gótikus átépítésre is sor került.

A püspöki hivatal mellett létrejött szokás szerint a helyi székeskáptalan is, a püspök tanácsadó és segítő testülete, melynek tagjai a kanonokok, feje pedig a nagyprépost volt. A káptalan közös háza és a kanonokok lakóházai is a vár területén épültek fel a püspöki rezidencia mellett. A középkorban a káptalan hiteleshelyet és iskolát is működtetett a városban.

A rendelkezésünkre álló forrásokból csak töredékesen lehet a középkori egri püspökök életútját rekonstruálni. A 12. századtól egyre többen tanultak fiatalon külföldi egyetemeken – Bolognában, Páduában, majd Bécsben és Krakkóban –, Kanizsai János a páduai, Dörögdi Miklós pedig a bolognai egyetem rektora is volt. Az egri püspöki szék jelentőségét mutatja, hogy több egri püspök, például Lukács (1156–1157), Tamás (1217–1224), Kanizsai János (1384–1387), Szécsi Dénes (1338–1339) és Dörögdi Miklós (1330–1361) később az esztergomi ér-

sekség élére került, azaz a legmagasabb hazai egyházi pozíciót töltötte be. Többen magas állami hivatalokat is elnyertek, például Bél nembéli Kilit és Rozgonyi Simon királyi kancellár volt.

A középkori egri püspökség fénykorát a 15. század második felében, Mátyás király uralkodása alatt élte. Ekkor több nagyformátumú személyiség követte egymást az egri püspöki székből: Beckensloer János (1468–1478) építtette fel a most is látható gótikus püspöki palotát a várban, Nagylucsei Dóczy Orbán (1486–1491) és Bakócz Tamás (1492–1497) pedig Mátyás király legfőbb bizalmasai és tanácsosai voltak, utóbbinak a pápai trónt is majdnem sikerült elnyernie.

A török idők

A Mátyás halála utáni évtizedek azonban – csakúgy, mint az egész országban – már a hanyatlás idejét jelentették, a mohácsi csatavesztés, a két király – Habsburg Ferdinánd és Szapolyai János – egyidejű uralma és a reformáció is negatív hatott az egri püspökség életére. A mohácsi csata után Várdai Pál (1524–1526) püspök tevékenyen részt vett Szapolyai János királlyá választásában és megkoronázásában, aki ezért az esztergomi érseki székkal jutalmazta, de ezt követően mégis többször pártot váltott. Olyan eset is előfordult, amikor Egernek két püspöke is volt, az egyiket János, a másikat Ferdinánd király nevezte ki, sőt, mindkét uralkodó nemegyszer világi főuraknak is eladományozta az egri püspökség javadalmait. Mindeközben a Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd hívei közötti csatározások során a vár és a város is többször gazdát cserélt.

A reformáció is ebben az időszakban jelent meg és terjedt el Egerben, amelyet az is elősegített, hogy a püspökök nem tartózkodtak az egyre inkább török veszélynek kitett székvárosukban. Perényi Péter, a vár főkapitánya maga is az új vallás híve volt és várnagya szervezte meg az első lutheránus közösséget a városban. Bár a katolikus Dobó István várkapitány 1548 és 1552 között visszaszorította a reformációt a városban, de az őt követő újabb várkapitányok már nem akadályozták meg, sőt támogatták a reformáció terjeszkedését. A kanonokok kiszorultak a várból, házaikat a protestáns várkapitányok kaszárnyává alakították át, a várbeli székesegyházat – mely az 1552-es ostrom alatt súlyos károkat szenvedett – bezárták. A káptalant Rudolf király 1580-ban a városban lévő Szent Mihály plébániatemplomban helyezte el, de hamarosan onnan is távozniuk kellett.

Ebben az időszakban több nagy műveltségű humanista főpap ült az egri püspöki székhelyben, akik azonban általában nem tartózkodtak székhelyükön, és a vallási dolgok mellett politikával és tudománnyal ugyanúgy foglalkoztak. Oláh Miklós (1548–1553) Mária özvegy királyné titkára volt, akinek kíséretében a mohácsi vész után elhagyta az országot és Németalföldön szolgálta a régensi tisztséget betöltő királynét. Rendkívüli műveltségű főpap volt, németalföldi tartózkodása alatt írta a *Hungaria* és az *Athila* című műveit, melyben gazdag leírás található a magyar földrajzról, gazdaságról és történelemről. Oláh később esztergomi érseki kinevezést kapott és 1562–1568 között az ország királyi helytartója is volt.

Verancsics Antal (1557–1567) szintén nagyformátumú humanista tudós volt. Levelezésben állt Rotterdami Erasmussal és Philipp Melachtonnal, dolgozott Bonfini magyar történetének folytatásán, Isztanbulban pedig felfedezte Augustus politikai végrendeletének egyik példányát. Bár Dobó István 1552-ben maroknyi csapatával sikeresen megvédte a várat, de az állandósuló török fenyegetés miatt Verancsics a püspöki javakat, jövedelmet és a várat átadta a kincstárnak a vár védelmének céljával, a püspöki hivatal és a káptalan pedig elhagyta a várost. Az egyházmegye felvidéki, szabad területeire húzódtak vissza, ahol először Érsekújváron, majd Kassán, illetve Jászón rendezkedtek be és alakították ki az egyházmegye ideiglenes központját.

1596-ban elesett az egri vár, amit 91 éves török uralom követett. A megszállásból és az egyházmegye kettéosztottságából adódó nehézségeket tovább súlyosbította az, hogy a reformáció fő bázisa Erdély mellett a Felvidék volt. Kisdi Benedek (1648–1660) püspök legfőbb vágya volt, hogy papnevelő intézetet, szemináriumot alapítson az egyházmegyében, így enyhítve a protestantizmus térhódítása miatt égető szükségé vált paphiányt. Kisdi 1657-ben ennek érdekében alapította meg a kassai akadémiát, melyet a jezsuiták vezetésére bízott. Sajnos a szemináriumot már nem tudta létrehozni, csak tekintélyes összeget hagyott erre a célra végrendeletében. Az ő támogatásával jelent meg az első nyomtatott magyar katolikus egyházi énekes könyv is 1651-ben. Utóda, Pálffy Támás (1660–1669) Kisdi hagyatékát felhasználva megalapította a Szent László királyról elnevezett szemináriumot, mely a későbbi egri papnevelő intézet alapja lett.

A püspökség visszaállítása, a barokk Eger

1687-ben Eger majd száz éves hódoltság után felszabadult a török uralom alól. A város kincstári birtok lett, és I. Lipót 1688. augusztus 6-án szabad királyi város-sá nyilvánította mellőzve az egri püspökök régi földesúri jogát, ami ellen Fenesy György püspök (1686–1699) és a káptalan tiltakozását fejezte ki. A per 1694-ben zárult le, amikor is a király visszavonta Eger városától a privilégiumokat és visszaállította a püspök régi birtokjogát. Eger és a püspök végül egy egyezményt kötött egymással, mely a szabad királyi városokéhoz hasonló privilégiumokat biztosított a lakosságnak, de voltak bizonyos megszorításai a földesúri jogok érvényesítése érdekében, például a város életét a magisztrátus irányította, de a főbíró mindig a püspök által kijelölt három személy közül kellett választani.

Ennek ellenére Fenesy püspöksége alatt sem ő, sem a káptalan nem költözött vissza Egerbe, csak néhány kanonok tért vissza a meglehetősen rossz állapotban lévő régi székvárosba. Telekesy István (1699–1715) püspök költözött vissza Egerbe, ahol megkezdte az állapotok konszolidálását. Helyreállította a megrongálódott templomokat és újakat építtetett, valamint kijavíttatta a Szent Mihály plébániatemplomot, amely ettől kezdve püspöki székesegyházként működött, ugyan is a várbéli gótikus templom a török ostromkor megsemmisült. A súlyos paphiány orvoslására 1705-ben megnyitotta az egri szemináriumot és megkezdte a mai püspöki palota építtetését. Jelentős adományokkal támogatta a jezsuitákat, akik patikát és gimnáziumot létesítettek a városban. Telekesy püspök támogatta a Rákóczi-szabadságharcot, és a fejedelemnek is atyai jó barátja lett, aki a fejedelmi esküt is Telekesynek tette le. 1707-ben az ónodi országgyűlésen a püspök elsőként írta alá a Habsburg-ház trónfosztását. A szabadságharcban való aktív részvétele miatt azonban Keresztély Ágost esztergomi érsek 1709. december 18-án felfüggesztette főpapi méltóságából, bár 1711-ben visszahelyezték püspököt jogaiba. Telekesy 1715-ben bekövetkezett halála után gróf Erdődy Gábor (1715–1744) lett Eger püspöke, aki már 1713-tól koadjutora (utódlási joggal felruházott helyettese) volt az idős püspöknek.

Elődjével szemben Erdődy jó kapcsolatot ápolt a bécsi udvarral. Püspöki tevékenységét a harcos ellenreformáció jellemezte, nem ok nélkül nevezték a „protestánsok pörölyének”. Több helységről elűzte a református lelkészeket és elvette templomaikat, melyeket a katolikusoknak adott. Erdődy 1734-ben egyházmegegyei zsinatot tartott, ahol az egyházmegye aktuális kérdéseiről tárgyaltak és hoztak határozatokat. Erdődy új barokk székesegyházat építtetett a Szent Mihály

templom helyén és folytatta az egri szeminárium építését is. Munkájának eredményeként 1737-ig 133 új plébánost állított munkába. Egyházszerző, térítő munkájában a szerzetesrendekre is támaszkodott, Egerben az ő támogatásával telepedtek le az irgalmasok és a trinitáriusok, az egyházmegyében hat-hat helyen működtek a ferencesek és a minoriták, öt helyen a jezsuiták, két-két helyen pedig a pálosok és a premontreiek. Számos új templom is építtetett. Erdődy tervbe vette a hatalmas, 12 vármegyére kiterjedő püspökség felosztását és Nagybánya központtal egy új püspökség kialakítást, de terve a székeskáptalan ellenállásán megbukott.

Erdődy Gábort a püspöki székben gróf Barkóczy Ferenc (1744–1761) követte, aki a magyarországi barokk egyik legjelesebb mecénása volt, egy sor jeles művészt és mesterembert foglalkoztatott nagyarányú építkezései során. Barkóczy megreformálta a papképzést, 1760-ban pedig beolvasztotta azt az egri szemináriumba a kassai Kisdiánomot. Barkóczy Ferenc nevéhez fűződik a püspöki nyomda megalapítása is 1755-ben és tőle származik az egri egyetem alapításának terve is.

Miután 1761-ben Mária Terézia az esztergomi érseknek nevezte ki Barkóczyt, gróf Eszterházy Károly került az egri püspöki székbe. Elődjével szemben szigorú, aszketikus életet élt és tartózkodott minden fényűzéstől. Eszterházy a püspöki uradalom éves bevételének 92%-át templomok és plébániák építésére, egyházi és kulturális célokra, művészi alkotások készíttetésére és segélyezésre fordította, csak a maradék nyolc százalékot használta fel saját céljaira. Azonban ezt az összeget sem saját személyére fordította, hanem például ebből fizette a csillagvizsgáló Angliában készült eszközeit és a könyvtár számára vásárolt könyveket.

Az ő nevéhez fűződik Barkóczy grandiózus tervének, az universitas épületének a megvalósítása 1762–1782 között. Az egyetemet a hagyományos négy fakultás – filozófia, teológia, jogtudomány és orvostudomány – alapján kívánta megszervezni. Elődje már terveket is készíttetett Gerl József építéssel, ő azonban néhány hónapos együttműködés után Fellner Jakabbal kívánta a munkát folytatni. Felépítette a ma Líceumnak nevezett monumentális épületet, megvásárolta a szükséges felszereléseket, és egy hatalmas könyvtárat létesített, amelyet 1793-ban adtak át rendeltetésének. Azonban sajnos a királyi udvar nem engedélyezte az egyetem megnyitását.

Az egri érsekség története

Eszterházy halála után újra napirendre került a hatalmas kiterjedésű Egri egyházmegye felosztása. 1804-ben VII. Pius pápa az egri püspökség területéből kihasította a kassai és a szatmári püspökséget, az egrit pedig érseki rangra emelte és alárendelte a rozsnyói, a szatmári, a szepesi és a kassai püspökséget. Az első egri érsekké 1804-ben Fuchs Ferencet (1804–1807) nevezték ki. Rövid egyházfőisége alatt legfőbb tevékenysége az újonnan alakult érsekség életének megszervezése volt, mely irányítására általános statútumokat adott ki. Rendkívüli szociális érzékenységgel rendelkezett, amit az is bizonyít, hogy nagyon sok áldozatot hozott a szegénység és a nyomor felszámolása érdekében, végrendeletében pedig mindenét a szegény papokra és tanítókra hagyta.

Fuchstól 1807-ben bekövetkezett halála után báró Fischer István (1807–1822) követte az érseki székben, aki előtte az egri egyházmegyéből kialakított szatmári egyházmegye első püspöke volt. Őt is mindenekelőtt nagylelkűsége tette emlékezetessé a főegyházmegye élén. Az érseksége alatt zajló napóleoni háborúk jelentős terhet róttak az egyházmegyére és Egerre is. Az 1809-es esztendő nyarán a Napóleon Bécs elleni támadása miatt a bécsi udvar a királynéval együtt elmenekült és Egerben az érseki palotában éltek több hónapig. A Szent Koronát is Egerben őrizték ekkor a székesegyház sekrestyéjében. Távozásuk után a háború sebesültjei érkeztek a városba. Csak a Líceum épületében 4000 katonát ápoltak, de a kolostorokban is kórházakat rendeztek be. Halála után az érseki szék öt évig nem volt betöltve a posztjoezefinista egyházpolitika gyakorlatának megfelelően.

A széküresedés Pyrker János László (1827–1847) egri érseki kinevezésével ért véget. Az új érsek egri kulturális tevékenységének első cselekedete a magyar nyelvű tanítóképző intézet 1828-as megalapítása volt, mert az érsek felismerte, hogy az elemi iskolákban többnyire műveletlen és képzetlen tanítóokra van bízva az ifjúság nevelése, ami így nem vezet sok eredményre. Az érseki palotához egy új szárnyat emeltetett, melyben a Velencéből hozott képtárát helyezte el, melyet később a Nemzeti Múzeumnak adományozott. Pyrkert kezdettől fogva foglalkoztatta egy új katedrális építtetéssel, mert megítélése szerint ideérkezésekor „az egri érseki templom alig különbözött egy falusi templomtól”. A tervezést Hild József, a kor neves építész, a művészi díszítést pedig többek között az Itáliából érkezett Marco Casagrande szobrászművész végezte. Az új székesegyház mindössze négy év alatt épült fel, felszentelésére 1847. május 7-én került sor.

1847-ben bekövetkezett halála után Lonovics József került az egri érseki székebe, ő azonban az 1848/49-es események folytán sohasem foglalta el az egri főpásztori széket. Korának legnagyobb egyházpolitikusa volt, a szabadságharc bukása után a győztes hatalom lemondatta, még a korábbi csanádi püspöki székétől is megfosztották.

Néhány éves széküresedés után 1851-ben Bartakovics Bélát (1850–1873) nevezték ki egri érseknek. Bartakovics volt az Érseki Líceumi Gyűjtemény megalapítója, amely a város első múzeumi kiállítása volt és nagyban bővítette a Főegyházmegyei Könyvtárt is. Különösen sok gondot fordított az oktatásügy fejlesztésére: 1851-ben megalapította a Főegyházmegyei Tanfelügyelőséget, 1852-ben pedig letelepítette Egerben a leányneveléssel foglalkozó Angolkisasszonyok rendjét. Bartakovics érseksége alatt az egyházmegyében 20 új templomot és 12 plébániát építetett, valamint több lelkészlakot és iskolát renováltatott. Az érsek támogatásával indult újtárra az 1869-es esztendőben az Egri Egyházmegyei Közlöny, az egyházmegye félhivatalos lapja, mely egyháztörténeti, teológiai és lelkipásztori témájú dolgozatokat, cikkeket és egyházmegyei híreket tartalmazott.

Bartakovics halála után Samassa Józsefet (1873–1912) nevezték ki egri érseknek, aki 40 éven keresztül vasszigorral, de fejedelmi bőkezűséggel vezette egyházmegyéjét. Samassa hatalmas összegekkel támogatta a tanulmányi, szociális és művészeti célokat. Több mint 20 új templom építését támogatta az egyházmegyében, Nyíregyházán saját költségén egy monumentális méretű neoromán templomot építetett a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére. Politikai és közszereplésének elismeréséül 1892-ben a Szent István rend tagja lett, egyházi munkásságát elismerve pedig X. Pius pápa 1905-ben bíborossá nevezte ki.

A beteg Samassa érsek mellé Szmrecsányi Lajost nevezték ki utódlási joggal felruházott segédpüspöknek. Szmrecsányi érseksége (1912–1943) alatt elsősorban a kulturális intézmények alapításával és fenntartásával szerzett nagy érdemeket. Szmrecsányi érseksége idején került sor majdnem kétszáz év után újra egyházmegyei zsinatra 1931-ben és 1942-ben. Szmrecsányi érseksége alatt, az 1920-as évtized második felében kezdték meg tevékenységüket Egerben a ferences Szegénygondozó nővérek, akik létrehozták az országos hírű és jelentőségű úgynevezett „Egri normát”. Az Egri Norma lényege az volt, hogy elkészítették a város teljes „szociális térképét”, amelynek segítségével biztosították, hogy senki ne éhezzen és ne maradjon hajlék nélkül.

A második világháború hadi eseményei miatt az egyházmegye is sokat szenvedett, több pap meghalt a hadi események következtében, illetve több templo-

mot felrobbantottak az átvonuló seregek. Ilyen körülmények között kezdte meg egri működését Czapik Gyula (1943–1956) érsek. A kommunista diktatúra bevezetését követően Egerre nagyon sanyarú sors várt. A várost, mint az egyházmegye székhelyét a klerikális reakció fellegrárának kiáltották ki. Az iskolák 1948-as államosítása alapjaiban rázta meg az egyházmegye oktatási életét. Az egri Líceum épületét is államosították, a benne működő egyházi intézményeket felszámolták, Eszterházy értékes könyvtárát pedig hosszú időre bezárták. Czapik Gyula érsek 1956-ban bekövetkezett halála után az egri érseki szék állami hozzájárulás híján egészen 1974-ig betöltetlen maradt, amikor Bánk József (1974–1978), majd Kádár László Gábor (1978–1986) került az érseki székbe.

Az egyházmegye és az egyházmegyei székhely életében gyökeres fordulat csak közvetlenül a rendszerváltás előtt, 1987-ben következett be, amikor az érseki székbe Seregély István került. A rendszerváltás után Seregély István érseksége alatt (1987–2007) került sor több egyházi épület visszaigénylésére, valamint katolikus óvodák, iskolák, kollégiumok, szociális és kulturális intézmények létesítésére, 1996-ban pedig Seregély érsek egyházmegyei zsinatot tartott az új idők kihívásainak megbeszélésére. A Magyar Katolikus Rádió Egerben kezdte meg működését 2000. augusztus 20-án, amely 2004-től Szent István nevét viseli.

1993-ban az egyházmegye területében jelentős változások következtek be. II. János Pál pápa a *Hungarorum gens* kezdetű apostoli konstitúciójával az Egri Főegyházmegyéhez csatolta a Rozsnyói és a Kassai Egyházmegye a trianoni döntés következtében a mai Magyarországon maradt területeit, a főegyházmegye keleti részéből és az itt maradt szatmári püspökség területéből pedig kialakította a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyét. Az Egri Főegyházmegye Nógrád megyében lévő részét a Váci Egyházmegyéhez, a nagy-kunsági plébániákat pedig a Szeged-Csanádi Egyházmegyéhez csatolták.

2007-től Ternyák Csaba áll az érsekség élén. Főpapi szolgálatának középpontjában az ifjúság- és cigánypasztoráció, valamint a média evangelizációs lehetőségeinek minél jobb kihasználása áll. Ez utóbbi érdekében hozta létre a Szent István Rádió mellett működő Szent István Televíziót. Jelentős változások történtek az oktatás terén is, ma már három felsőoktatási intézmény és kollégium, valamint 40 közoktatási intézmény működik az Egri Főegyházmegye fenntartásában. Megújult az intézmények központi rendszere és szervezetsége is, pl. Egyházmegyei Katolikus Iskolai Főhatóság, Főegyházmegyei Karitászs Központ, Érseki Vagyongkezelő Központ.

Irodalom:

Balázsne Fodor Edina: Eger érsekei voltak 1804-1943. Andornaktálya, 2011.

Bozsik Pál: Az egri papnevelés története a XVIII. században 1780-ig.
Eger, 1908.

Hölvényi György: Pyrker János emlékkönyv. Eger, 1987.

Kovács Béla: Az egri egyházmegye története 1596-ig. Eger, 1987.

Kovács Béla: Eszterházy Károly Emlékkönyv. Eger, 1991.

Löffler Erzsébet: Eger város jogi helyzete a török kiűzésétől 1854-ig. Agria 18.
(Az Egri Múzeum Évkönyve - Annales Musei Agriensis, 1980-1981).

Löffler Erzsébet: Az Egri Főegyházmegye rövid története.

In: Az Egri Főegyházmegye ünnepi sematizmusa 2004. Eger, 20004. 19-37.

Soós Imre: Az egri egyházmegyei plébániák történetének áttekintése.
Budapest, 1985.

Sugár István: Az egri püspökök története. Budapest, 1984.

Az Egri Főegyházmegyei Levéltár története

Az egri püspökség, 1804-től érsekség adminisztratív működése során két levéltárat alakítottak ki, az egyik az egyházigazgatási, a másik pedig a gazdasági levéltár volt. Az egyházigazgatási levéltár az egyházmegye kormányzása során létrejött iratokat tartalmazza. A gazdasági levéltár a püspökség, illetve az érsekség uradalmára és a papi tizedre vonatkozó gazdasági iratokat foglalja magába. A középkorban a püspökségnek biztosan olyan levéltári helysége, ahol az iratokat őrizték, de sajnos erről nem rendelkezünk adatokkal és ezek az iratok meg is semmisültek. A török időkben a püspökség Kassán, majd Jászón telepedett le és onnan irányították a megmaradt területeket. Ebből az időszakból csak a szentszéki ülések jegyzőkönyvei maradtak fenn. A török hódoltság alóli felszabadulás után Telekesy István püspök (1699–1715) költözött vissza a régi székvárosba és elsősorban a püspökség birtokjogait igazoló iratokat gyűjtötte össze és ezzel megalapozta a későbbi gazdasági levéltár legfontosabb gyűjteményét, az okmánykönyv – libri – sorozatot. Mind az uradalmi, mind az egyházigazgatási levéltárban az ügyintézés során keletkezett iratokat lajstromozás nélkül gyűjtötték és őrizték.

Gróf Barkóczy Ferenc püspök (1744–1761) beiktatása után az ügyintézésben fontos újításokat vezetett be. A protocollumokba már nem a szentszéki pereket másolták be, hanem a püspöki kancellária levelezésének kiadmányszövegét (Protocollum Dioecesanum). A levelezési könyv funkciója Barkóczy püspök halála után részben változott, a kimenő levelek mellett néha a szentszéki ülések jegyzőkönyveit is bemásolták, mely által a könyv elnevezése is megváltozott: Protocollum Consistorii. Az érsekség 1804-es létrejötte után visszatértek a Protocollum Dioecesanum elnevezéshez és tartalomhoz.

Eszterházy Károly püspök (1762–1799) kinevezése után átszervezte a püspöki uradalom irányítását és az egyházigazgatást is fejlesztette, bürokratizálta. Nem sokkal kinevezése után, 1766. január 10-én Torner Ignác sárosi káplánt Egerbe hívta és rábízta a püspöki levéltár rendezését. Torner nem csak rendezte a levéltárat, hanem Egerben is maradt és több mint egy évtizedig levéltárosként működött. Eszterházy az iratok rendezése után 1779-ben külön szervezetként felállította a hivatalos egyházi levéltárat. Itt tárgyi csoportosítás alapján nagybetűs jellel ellátott iratsomókba helyezték el az iratokat, a csomókon belül pedig az egyes ügyiratok arab számjelzetet kaptak. A rendezés eredményeként lajstromkönyveket is készítettek a levéltár állományáról.

Eszterházy Károly püspök halála után a hatalmas kiterjedésű egyházmegye területéből kihalították a kassai és a szatmári püspökséget, az Egri Egyházmegyét pedig érseki rangra emelték. Az új egyházmegyék kérték a területükre vonatkozó iratokat, gyakorlatilag a levéltár megosztását. Az érintett felek abban egyeztek meg, hogy a tisztán kassai vagy szatmári püspökség területét érintő iratokat az egri levéltár átadja, a mindkét vagy mindhárom egyházmegyét érintőket pedig másolatban viszik át az új egyházmegyékbe.

Az egyházmegyei levéltár anyaga így jelentősen lecsökkent és a korábban kialakított levéltári rend is felborult. Fuchs Ferenc érsek (1804–1807) ezért a levéltár újrendezésére adott utasítást. Az 1804 előtti püspöki korszak iratanyagait lezárták, a régi nagybetűs jelzetrendszer megszüntették és az itt maradt levéltári anyagot nyolc tárgyi csoportba tagolták, amiken belül összefüggő számsorba rendezték és Régi Levéltárnak (Archivum Vetus) nevezték el. Az 1804 után, az érseki időszakban keletkezett iratokat az Új Levéltárba (Archivum Novum) sorolták be, ahol sorszámos iktatást vezettek be.

A levéltár végleges, lényegében ma is meglévő rendszerét az 1820-as években Hangonyi József érseki levéltáros alakította ki. Az 1804-től keletkezett iratokat kilenc tárgyi csoportba osztotta be, az iratok pedig a kilenc tárgyi csoporton belül folyamatos sorszámot kaptak: 1. Papok személyi ügyei, 2. Plébániákra vonatkozó iratok, 3. Acta Meritum (megnevezett ügyek), 4. Bértárási anyakönyvek, 5. Plébániák anyakönyvei, 6. Kéziratok könyvek, 7. Canonica visitatiók (plébániák érseki látogatásai), 8. Protocollumok (iktatókönyvek), 9. Szentszéki bírósági iratok.

A trianoni békediktátum az Egri Főegyházmegye számára is új egyházigazgatási körülményeket teremtett. A trianoni határon belül maradt a Rozsnyói, a Kassai és a Szatmári Egyházmegye egy-egy kisebb része és ezeket a területeket helynőkök kormányozták. Innen az egri levéltárba kerültek be az iratok, amelyeknek saját sorszámos iktatásuk volt, és az iratokat is ilyen rendben őrizték. II. (Szent) János Pál pápa 1982. május 22-én kelt apostoli konstitúciójában az egri érsek igazgatása alá helyezte a fent említett püspökségek itt maradt területét. Ezzel megszűntek az említett egyházmegyék önálló iratsorozatai és helyettük az „Északi főesperességek” elnevezést vezették be. Ezen területek egyházi irányítása továbbra is elkülönült az egyházmegye többi részétől, önálló, sorszámos iktatással rendelkeztek. Egy évtizeddel később, 1993-ban II. (Szent) János Pál pápa a *Hungarorum gens* kezdetű konstitúciójával átszervezte a magyarországi egyházmegyéket. Ez alapján az Egri Főegyházmegyéhez csatolták a Rozsnyói

és a Kassai Egyházmegye a mai Magyarországon található területeit, a főegyházmegye keleti részéből és az itt maradt szatmári püspökség területéből pedig kialakították a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyét. Az Egri Főegyházmegye Nógrád megyében lévő részét a Váci Egyházmegyéhez, a nagy-kunsági plébániákat pedig a Szeged-Csanádi Egyházmegyéhez csatolták. Ezzel az átszervezéssel megszűnt mindenféle külön iktatás az egyházkormányzásban.

Az Egri Főegyházmegye levéltári anyagát, más egyházmegyei levéltárakkal együtt, nemzeti érdekű magánlevéltárra nyilvánították 1950-ben és a törvényerejű rendelet értelmében a levéltár kettős kezelésbe került a Heves Megyei Levéltárral. A közös kezelés kiterjedt az 1944 előtti egyházkormányzati, uradalmi és szemináriumi levéltárakra és az egyházmegyei könyvtár kéziratárára. A közös kezelés ideje alatt a megyei levéltár munkatársai és Dr. Pákozdy József érseki levéltáros rendezték a még rendezetlen levéltári anyagokat és új leltárakat készítettek a levéltárban őrzött iratokról. A közös kezelés alatt a levéltári anyagot két részre osztották. Az első részhez az 1924 előtt keletkezett iratok tartoztak és ezek a hatályos törvények alapján kutathatóak volt. A második részbe az 1924. január 1. után keletkezett iratok tartoztak, ezt a levéltári anyagot az érsekség kezelte, a kutatása tilos volt. A kettős kezelés 1957-ben szűnt meg, ekkor az érseki levéltárral együtt kezelt káptalani hiteleshelyi levéltárat a megyei levéltárba vitték. Mivel az érseki palotában a levéltárnak használt helység már megtelt, ezért tervet dolgoztak ki a levéltár a palota középső szárnyában való elhelyezésére. Azonban amire a tervet megvalósították, addigra az Eger-Gyöngyösvideki Állami Pincegazdaság költözött a palota középső szárnyába, így a levéltárat ismét költöztetni kellett és a teljes levéltári anyagot ekkor helyezték el a mai helyén, a palota jobb szárnyában. Sajnos ez az esemény az őrzött levéltári anyagra is nagy hatással volt, a Püspöki és Érseki uradalmi levéltárat, a Főszékeskáptalani magánlevéltárat és a Papnevelő Intézet uradalmi levéltárát állami tulajdonba vették és a Heves Megyei Levéltárba szállították.

Az 1969. évi 27. sz. törvényerejű rendelet az érseki levéltárat szaklevéltárrá nyilvánította, amivel lehetőség nyílt arra, hogy nemcsak egyházi, hanem magán-személyek iratait is átvegye és őrizze. A rendelet megjelenése után Nozdroviczky Ilona átadta a családi levéltárukat megőrzésre.

A rendszerváltozás után a levéltár megkapta a nyilvános magánlevéltár címet és a Heves Megyei Levéltárban őrzött egyházi iratanyag tulajdonjoga is visszaszállt az érsekségre, azonban hely hiányában ennek visszaszállítása nem történt meg, hanem letétként jelenleg is ott kutatható.

Levéltár ismertetés

Archivum Vetus

I. Publico-ecclesiastica 36 d.

A főkormányszéktől, magasabb egyházi és világi hatóságoktól az egri püspökséghez érkezett rendeletek, megkeresések az egyházmegyéhez tartozó plébániák, helyi lelkészségek szervezésére, egyházmegyei intézményekre, személyekre és az egyházmegyét is érintő politikai tárgyakra nézve, kivéven az alapítványok ügyeit, melyek nem itt, hanem a II-III. csoportban találhatók. Általában ebbe a csoportba soroltak minden olyan ügyet, melyben a végső intézkedést nem az egri püspök, hanem annál magasabb egyházi és világi főkormányzók - dicasterium - elsősorban a helytartótanács hozza (ezért dicasteriális ügyek). Ez a csoport tartalmazza a legtöbb köztörténeti vonatkozású, az egyház és az állam közötti kapcsolatokat tárgyzó iratot.

II. Fundationes ecclesiasticae 11 d.

A templomok, szobrok, keresztek fenntartására, misékre, egyházi javadalmak és szerzetesek eltartására, valamint az egri papnövelde és aggpapok menháza javára tett alapítványok ügyei.

III. Fundationalia saecularia 4 d.

Világi személyek és intézmények, ifjúsági nevelőintézetek, menházak, kórházak, szegényházak javára tett alapítványok ügyei.

IV. Acta de studiis et scholis 11 d.

Az egri püspöki egyházmegye területén működő közép- és felsőfokú iskolák szervezése. Tanulmányi ügyek, könyvcenzúra, egri líceumban működő tanintézetek és intézmények - rajziskola, könyvtár, nyomda - ügyei. Az alsó fokú iskolákat illetően csupán általános rendeletek találhatók ebben a csoportban. A falusi iskolák felállítására, iskolák építésére vonatkozó konkrét adatokat a VII. csoportban - Acta intraneorum-ban - találja meg a kutató, és pedig vagy külön címszó alatt, vagy pedig az illető plébánia és templom iratai közt.

V. Religionaria ecclesiastica 6 d.

Általános jellegű vallásügyi rendelkezések és jelentések a felekezet, hitvallás, szertartás, hitehagyás, áttérés, protestánsok keresztsége és házassága ügyeiben.

VI. Stricte religionaria 15 d.

Az evangélikus, református és görög nem egyesült vallásfelekezetű egyházak vallásgyakorlatára, lelkészeik visszaéléseire vonatkozó, vallásügyi sérelmek és panaszokat tárgyzó iratok, jelentések és vizsgálatok sorozata.

VII. Acta intraneorum 105 d.

Az Egri Egyházmegyéhez tartozó papok személyi, fegyelmi (personalia), végrendeleti és hagyatéki ügyei. Plébániák, lelkészségek és falusi iskolák szervezése. Templomok, kápolnák, szobrok, falusi iskolák építése és karbantartása, ritkán tervrajzokkal. Egyházi intézmények, vallásos egyesületek ügyei. Iskolamesterek, kántorok, tanítók, harangozók felfogadása, járandósága. Plébánosok, iskolamesterek, templomszolgák, harangozók illetmény- és párbér ügyei. Papföldek, templomföldek ügyei a templompénztár helyzete, egyházlátogatás. Ez az archivum vetus legnagyobb iratcsoportja, kifejezetten egyházmegye történet. A falusi iskolákra vonatkozó iratokat legtöbbször nem külön iratszámok alatt, hanem az illető plébánia vagy templom iratszámait alatt találjuk. A leányegyházak iratait is az illetékes anyaegyházak ügycsomóiban kell keresni.

VIII. Acta extraneorum, Miscellanea. 17 d.

Az egri egyházmegyei hatóságon kívül álló - jobbára világi - személyek levelei az egri püspökhöz, elsősorban Eszterházyhoz. Ha a püspök ritkán válaszolt, a válaszlévlé szövegét az egyházmegyei jegyzőkönyv megfelelő évi kötetében, az iraton feltüntetett időpontban találjuk meg. Az anyag jelentős részét nem egyház-kormányzati tárgyú magánlevelek és kérelmek alkotják. Vegyes köztörténeti-egyház-történeti vonatkozásokban gazdag iratgyűjtemény.

Archivum novum 1804-1980.

I. Acta personalia 1805 k. -1980

Az egri érseki főegyházmegye kötelékébe tartozó papok személyi, fegyelmi és hagyatéki ügyei: ajánlás, pályázat, kirendelés, áthelyezés, beiktatás a javadalom birtokába, felmentés. Peren kívüli fegyelmi ügyek, fegyelmi panaszok és tanúki-hallgatások. (Fegyelmi perek a szentszéki perek közt találhatóak.) Kölcsönügyek, végrendelet és annak végrehajtása, hagyatéki ügyek, hagyatéki leltár. A személyi iratok kora sem a raktári csomók jelzőcéduláin, sem jelen leltárban nincs feltüntetve. A papok életkora, illetve működési ideje a sokszor hiányos, csupán az elhalálozást követő hagyatéki eljárási iratokból meg nem állapítható, erre nézve az egyházmegyei névtár szolgáltató adatokat. Igen tág kormegjelöléssel annyit lehet mondani, hogy az acta personalia minden csomója az 1805-1980 közötti időszakra és csak az elhunyt papokra vonatkozik, az élő papok személyi iratait az érseki iroda kezeli.

II. Acta parochialia 1804-1980.

Az egri érseki főegyházmegyéhez tartozó plébániák iratai - beadványok és kimenő levelek fogalmazványai. A filiák, lelkészségek, káplánságok iratai az anya-egyház iratai közt találhatóak. Előforduló ügykörök: plébániák, helyi lelkészségek szervezése, templomok, szobrok, kápolnák építése, keresztek felállítása. Templomok karbantartása elszámolásokkal és gyakran tervrajzokkal. Templomok felszerelése, egyházi ruhák, harangok, kegyszerek beszerzése. Templompénztár helyzete, templom tőkének kihelyezése, templompénzek elszámolása. Templomföldek bérbeadása. Plébánosok beiktatása, javadalma, káplán kirendelése. A templom és paplak ingó és ingatlan javainak leltári plébános változásokor. Paplak, rk. felekezeti iskola, kántor- és harangozólakás építése, karbantartása, kántor, tanítók harangozók felfogadása, javadalma, párbérügyei. Egyházi alapítványok ügyei, vallásos egyesületek iratai, istentiszteletek rendje. A plébánia területén lakó hívek olyan kisebb jelentőségű kérelmei, amelyeknek a tárgya az Acta meritorum között nem szerepel. Idegen személyeknek és intézményeknek a plébániát érintő hasonló tárgyú beadványai.

III. Acta meritorum 1804-1980.¹

A pap vagy plébánia nevéhez nem kapcsolódó azon fontosabb ügykörökből alakították ki ezt a tárgyas csoportot, amely ügykörökből rendszerint minden évben nagyobb számú beadvány érkezik. A rendszeresen ismétlődő, fontosabb tárgyak alkotják ezt a csoportot, melynek köre 1805 óta a korok igényének megfelelően módosult: egyes tárgyak elmaradtak, más tárgyakat újonnan kellett felvenni. Különböző hivatalok, intézmények és magánszemélyek beadványai tehát a beadványban foglalt tárgy csomójában, szoros időrendben nyertek elhelyezést.

Abbatiae et praepositurae in genere, Abbatiae 1764-1945. 2 d.

Az apáti és préposti címek adományozásával kapcsolatos levelezések.

Academia Theologica Budapest, Universitas 1792-1959. 2 d.

A Pázmány Péter Egyetem Hittudományi Karával folytatott levelezés, rektori kinevezési gratulációk, tanári kinevezésekkel kapcsolatos iratok és tantárgysimertetések.

Actio Catholica 1933-1975. 3 d.

A püspöki kar irányítása alatt álló, az apostolkodás egyes ágaiban működő szervezet, melynek alapszervei az egyházközségek, melyeket az esperesi kerületi tanács fogott össze; ezek alkották az egyházmegyei AC-t, melyek összességéből tevődött össze az országos AC. Az AC-nek öt szakosztálya volt: a hitbuzgalmi és erkölcsvédelmi, a művelődési, a sajtó, a szociális-karitatív és a szervezési. A sorozatot az egyházmegyei AC működése során keletkezett iratok alkotják.

Aedilia 1804-1925. 14 d.

Az egyházi épületek (templom, kápolna, plébánia, iskola, kálvária) állapotáról, a szükséges és végrehajtott felújításokról készített formanyomtatványos jelentések.

1 Az egyes tárgyi csoport iratmennyisége dobozszámban van megadva, ahol nincs dobozszám megadva, annak a terjedelme ennél kisebb.

Agens Romanus 1804-1974. 2 d.

A Vatikánban működő ágenssel folytatott levelezés, elsősorban pénzügyi elszámolások.

Agens Viennensis 1804-1809.

A bécsi nunciussal kapcsolatot tartó ágens iratai, elsősorban pénzügyi elszámolások. Lásd még: Nuntius Apostolicus.

Államosítás 1945-1952. 8 d.

A II. világháború után a létrejövő kommunista diktatúra az egyházi javakat elvette, államosította. A sorozat a lefoglalt épületekről és plébániai földekről készült jelentéseket, kimutatásokat tartalmazza.

Altariae, Altarium, Consocionates, Eucharistica consociatio 1820-1950. 1 d.

Oltárjavadalmak összeírása 1820-ban. A Központi Oltáregylettel folytatott levelezés, plébániai befizetések az egylet javára. A II. világháború okozta károkról kimutatás és a felszerelési tárgyak pótlása, kegytárgy adományok, Jézus és Mária Szent Szívének oltáralapítvány ügye.

Archidiaconatus 1806-1975. 2 d.

A főesperesi kánoni látogatások jegyzőkönyvei és a plébánosok kinevezéséről, áthelyezéséről készült főesperesi jelentések.

Archiepiscopatus 1804-1980. 39 d.

Az érsekséget általánosan érintő iratok, nagy részében az érseki uradalomra vonatkozóan.

Archiepiscopus 1804-1980. 78 d.

Az érsekek magániratai, főleg segélyt, támogatást kérő, védnöki felkérő stb. levelek.

Archivum dioecesanum 1804-1821, 1951-1975. 1 d.

Az egyházmegyei levéltárra vonatkozó iratok sorozata. A 19. század eleji iratok az újonnan felállított kassai és szatmári püspökségekkel folytatott levelezést tartalmazzák az új egyházmegyéket érintő iratok átadásával-átvételével kapcsolatban. A 20. századi iratok a hiteleshelyi, a káptalani magán- és uradalmi, valamint az érseki uradalmi levéltári anyag elvitelére, továbbá a különféle felügyeleti szervekkel folytatott kapcsolattartásra vonatkoznak. Lásd még: Cancellaria archiepiscopalis.

Assecuratio et Societas Adriatica, Assecurationalis fundus dioecesanus 1862-1971. 7 d.

A biztosításokkal kapcsolatos iratok, így az Egyházmegyei Tűzkármentesítési Alap iratai, valamint az Adria biztosítóval folytatott levelezés.

Autonomia 1868-1922. 3 d.

A katolikus autonómiával kapcsolatos tárgyalások jegyzőkönyvei, iratai. A katolikus autonómia, a katolikus egyház az államtól független önkormányzatának igénye a bevett felekezetek egyenlőségét és viszonyosságát kimondó 1848. évi 20. tc. következtében merült fel először. 1870-71-ben és 1897-1902-ben autonómiai szervező kongresszust tartottak, de mindkettő sikertelenül zárult. Az autonómia utoljára 1917-ben került napirendre, azonban ekkor sem sikerült megvalósítani.

Baptismus 1900-1975. 3 d.

Otthonkereszteléssel kapcsolatos kérelmek, engedélyek, az egyházjogilag nem rendezett házasságból született gyermekek megkeresztelésével kapcsolatban keletkezett iratok.

Bibliotheca parochialis et dioecesana 1885-1919.

A sorozat a címmel ellentétben csak az egyházmegyei könyvtárra vonatkozó iratokat tartalmaz: könyvajánlásokat, számadásokat, valamint többek között a raktári könyvespolcok beszerzésére, kiállításokra, könyvkölcsönzésekre vonatkozó iratokat.

Biographia cleri Agriensis 1812.

Az egyházmegyében szolgáló papok életrajzai.

Binandi facultas 1945-1975. 2 db.

Kettős misézési kérelmek, keresztúti képek, út menti keresztek, szobrok, zászlók megáldásával kapcsolatos engedélyek, valamint az intenciókkal kapcsolatos iratok. Lásd még: Districtus.

Borsod Comitatus 1929-1938. 1 d.

A Borsod vármegyei törvényhatósági bizottsággal folytatott levelezés.

Campanae 1915-1948. 2 d.

A templomi harangokkal kapcsolatban keletkezett iratok: a központi rendelkezésre beküldött jelentések az egyes templomokban lévő harangok méretéről (1915, 1941, 1940-1948), a harangok igénybevétele háborús célokra (1943) és a harangérc központi beszerzése a háború után.

Cantores et Campanatores 1911-1922., 1944-1947. 2 d.

A kántorok és harangozók jövedelmeiről készített jelentések (1911-1922) és a II. világháború után a harangozók igazoló eljárási dokumentumai.

Cancellaria archiepiscopalis 1806-1980. 5 d.

Az érseki iroda mindennapi működésével kapcsolatos iratokat: az iroda működési költsége, az ott dolgozó egyházi és polgári személyek kinevezési, javadal-mazási iratai és eskütételének dokumentumai. Továbbá az ügymenetben gyakran használt formulák gyűjteménye, az egyházmegyei számvevőszék 1948-as újjá-szervezésének iratai, az irodagépekről készített jelentések az 1950-es évekből, valamint az egyházi levéltárakkal kapcsolatos rendeletek.

Capellani 1937-1948. 1 d.

A káplánok kinevezési és áthelyezési iratai, valamint a fizetésükre, segélyezé-sükre és általában az anyagi helyzetükre vonatkozó iratok.

Capellani castrenses 1805-1923. 1 d.

A tábori lelkészekkel kapcsolatos iratok, például kinevezési és leszerelési iratok, jelentések.

Capitulum Metropolitana 1804-1980. 8 d.

Az Egri Székesfőkáptalan levelezése az érsekséggel. A sorozat a kanonokok kinevezését, a kanonoki tisztségek szétosztását, a káptalani birtok és a káptalani kegyúri terhekre vonatkozó iratok tartalmazza. Továbbá a karkáplánok kinevezésével kapcsolatos iratok, és a székesfőkáptalannál végrehajtott vizitálások jegyzőkönyvei is itt találhatóak.

Cassa Dioecetano 1804-1944. 21 d.

Az egyházmegyei pénztárból történő kifizetésekkel kapcsolatos utasítások, jelentések, az Egyházmegyei Takarékpénztár és az érsekség közti levelezés.

Cassoviensis episcopatus 1785-1983. 109 d.

A sorozat első része a kassai püspökséggel, mint suffraganeus püspökséggel folytatott levelezést tartalmazza. A sorozat második részében a trianoni határon belül maradt kassai egyházmegye helynökségével folytatott levelezés található. A sorozat harmadik része a II. világháború után a kassai püspökség itt maradt részeinek egyházkormányzati iratait tartalmazza. Lásd még: *Regulatio parochiarum*, Északi főesperességek.

Catechesis 1804-1980. 5 d.

Hitoktatással és hitoktatókkal kapcsolatban folytatott levelezések, a fakultatív hitoktatás kérdése (1947), hitoktatói jelentések, az óraadó hitoktatók díjazása, a MPK Hitoktatási Bizottságának iratai és megyénkénti kimutatás a hitoktatókról (1953-1959). Lásd még: *Catechetae*.

Catechetae 1923-80. 4 d.

A hitoktatók kinevezésével és díjazásával kapcsolatos iratok. lásd még: *Catechesis*.

Catechismus 1924-1974. 2 d.

A bibliakiadás cenzori véleménye, jóváhagyása, az Egri kis katekizmus pályázata és annak bírálatai (1931), a plébániák hittan könyvel való ellátásával kapcsolatos levelezések, kimutatások. Lásd még: Scriptura Sacra.

Censores 1944-1963. 1 d.

A főegyházmegyei könyvbíró bizottság iratai és könyvbírálatokat. Lásd még: Libri, Consilium a vigilantia.

Circulares 1804-1980. 75 d.

A körlevél az érsek és a plébániák közti egyházkormányzati kapcsolat hagyományos formája. Ebben a sorozatban az egyházmegyei körlevelek fogalmazványai és mellékletei találhatók meg, a végleges nyomtatott szövegek évenként bekötve a levéltár kutatóhelyiségében találhatóak.

Collegium 1813-1974. 2 d.

A külföldi oktatási intézményekkel (Collegium Germanicum, Collegium Hungaricum Roma, Collegium Oenipontatum) folytatott levelezések, továbbá jelentések az egri egyházmegyei diákok tanulmányi előmeneteléről.

Collegium Augustinianum, 1816-1923. 1 d.

A bécsi Augustinianum papi továbbképző intézet megalapításában az egri érsekségnek jelentős szerepe volt, ez a sorozat az alapítással és az ott tanuló papokkal kapcsolatos iratokat tartalmazza.

Comissio pro arte sacra 1930. 1 d.

Szmrecsányi Miklós (1854-1936) művészettörténész (Szmrecsányi Lajos érsek testvére) műemlékekre vonatkozó levelezése, rajzai és fényképei.

Commendatitiae litterae 1943-1978. 1 d.

Egyházi és világi személyek részére ajánlólevelek iskolai felvételhez és segélyekhez. Papi igazolványokkal kapcsolatos levelezések, munkaviszony-igazolások.

Concilia 1869-1871.

Az érsekség levelezése az I. Vatikáni Zsinattal kapcsolatban Rómával és a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériummal.

Concordatum 1855-1856.

Az Osztrák Császárság és a Vatikán között megkötött konkordátummal kapcsolatos iratok.

Confirmatio 1805-1980. 9 d.

A bérmlás szentségének felvételével, kiszolgálásával és bérmlások megszervezésével kapcsolatos iratok.

Congregationum quaestiones theologicae 1804-1923. 4 d.

Az őszi és a tavaszi koronákon tárgyalt teológiai kérdések.
Lásd még: Congregationalia.

Congregationalia, Districtus congregationum protocolla 1805-1887. 120 d.

Az esperesi kerületek papsága évente két alkalommal, ősszel és tavasszal összegyűlt és a lelkipásztori teendőkről tárgyalt. A gyűléseknek továbbképző jellege is volt, ekkor tárgyalták meg a központilag meghatározott teológiai és gyakorlati kérdéseket, az ún. tételeket. A tételeket mindig írásban dolgozták ki és terjesztették be az érseki hatósághoz, melyeket itt helyeztek el.
Lásd még: Congregationum quaestiones theologicae.

Congregationes Mariae 1926-1948. 1 d.

A Magyarországi Mária Kongregációk Országos Szövetségének levelezése az egyházmegye központjával.

Congrua 1803-1980. 18 d.

A papok állami fizetés-kiegészítésével kapcsolatos iratok, valamint jelentések a papok jövedelméről a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak.

Consecratio 1932-1973. 1 d.

A különböző egyházi felszerelési tárgyak megáldásával kapcsolatos kérelmek, engedélyek.

Consistoriale 1804-1980. 3 d.

A szentszék működésével kapcsolatos általános iratok, a szentszéki bírák és ülnökök kinevezési iratai, egyes szentszéki ügyek állásáról jelentések. Lásd még: Szentszéki iratok.

Consilium a vigilantia 1908-1944.

X. Szent Pius pápa az 1908-ban kiadott Pascendi dominici gregis című enciklikája alapján hozták létre az egyes egyházmegyékben a vigilantia bizottságot, amelynek a papok irodalmi tevékenységének ellenőrzése volt a feladata. A sorozatban elsősorban a bizottságba történő kinevezési és az azt megköszönő iratok találhatók meg. A sorozatban pár könyvbírálat is elhelyezésre került, de ezek többsége a Libri tárgyszó alatt található meg. Lásd még: Censores, Libri.

Conversiones, Convertitae 1804-1980. 17 d.

A katolikus vallásra áttérőkkel kapcsolatos iratok, jelentések, kimutatások, továbbá a katolikus egyházból kiközösítettek visszavételével kapcsolatos iratok.

Curati 1939-1951. 1 d.

A II. világháború idején a szolgálati helyüket elhagyó papokról készített jelentések gyűjteménye. Tiltakozás a lakásfoglalások ellen a vallás- és közoktatásügyi miniszternél. Papok és egyházközségi irodai alkalmazottak II. világháború utáni igazoló iratai, EUGE, az országos papi betegellátással kapcsolatos iratok.

Decima 1805-1925. 2 d.

A sorozat az egyházi tized plébániát illető jövedelemrészével, az ún. sedecimával kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza. 1854-től az egyházi tized eltörlése után a kárpótlásra vonatkozó felmérések, jelentések találhatóak itt. A I. világháború után, 1923-tól a VKM fizette a sedecima-kárpótlást papi tizedjáradék címen, melyet az érsekség osztott el a rászoruló plébániák között.

Dimissionales 1936-1976. 1 d.

Egyházmegyei szolgálatból kilépők és egyházmegyei szolgálatba belépők iratai. Lásd még: Excardinatio – Incardinatio.

Directorium, Breviarium, Missale 1804-1980. 2 d.

Az évente megjelenő egyházi naptár, a direktórium szerkesztésével, kiadásával és elosztásával kapcsolatos iratok, a breviariumok beszerzésére, beszolgáltatására és a miscelanea beszerzésére vonatkozó dokumentumok, a Proprium Hungaricum ügye és a Missale Rituale (1966) iratai.

Dispensatio Romanae 1805-1923. 19 d.

Rómából érkezett szentszéki ügyekhez kapcsolódó felmentések.

Dispensatio in consanguinitate 1804-1923.

Felmentések vérrokonság, mint házassági akadály alól.

Dispensatio in jejuno 1805-1923. 3 d.

A böjt alóli felmentések engedélyei.

Dispensatio in bannis, 1804-1928. 29 d.

A háromszori házassági hirdetések alóli felmentési kérelmek.

Dispensatio in tempore sacro 1856-1917. 2 d.

A tiltott időszakokban az Egyház bizonyos cselekményektől való tartózkodást vár el a híveitől. Így nagyböjt idején nem tartottak ünnepélyes nászmisét, esküvőt, lakodalmat. Ez a sorozat a tiltott idő, mint házassági akadály alóli felmentési kérelmeket, engedélyeket tartalmazza.

Dispensatio in defectu aetatis 1854-1923. 1 d.

A korhiány akadálya alóli szentelési felmentési kérelmek és engedélyek.

Dispensatio in impedimento publicae honestatis 1806-1923.

A köztisztesség akadálya alóli házassági felmentési kérelmek.

Dispensatio in impedimento criminis 1806-1923.

A büntett akadálya alóli házassági felmentések.

Dispensatio in cognatio spirituale 1805-1918.

A lelki rokonság akadálya alóli házassági felmentések. Az egyház tanítása szerint a családi kapcsolatokon keresztül lelki rokonság alakul ki az egyes családtagok között (pl. sógor-sógornő, keresztszülő-keresztgyermek), az esetleges házasságkötésük alkalmával e lelki rokonság alól felmentést kellett kérni.

Dispensatio in vetito mixtae religionis, Tabellae mixtorum matrimoniorum. 1805-1980. 40 d.

A vegyes vallás, mint házassági akadálya alóli felmentési kérelmek, engedélyek, valamint kimutatások az egyes plébániákon megkötött vegyes vallású házasságokról.

Districtus ... 1924-1975. 29 d.

Az egyes plébániák hitéletéről készített táblázatos kimutatások, egyházközségi képviselőtestületi választások jegyzőkönyvei, kultúradóról készített jelentések és a kettős misézéssel kapcsolatban beadott kérelmek találhatóak meg. Lásd még: Binandi facultas.

Docentes 1804-1946. 4 d.

A sorozat első fele az érsekség levelezése a tanítókkal, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériummal és a Főegyházmegyei Tanfelügyelőséggel. Jelentések, kimutatások a hadifogoly és a B-listás tanítókról és tanárokról. A Kántor Szövetség iratai. Kántorképzéssel kapcsolatos iratok. A segédtanító intézmény bevezetésének kérdése. Igazolók iratok a tanítók részére. Iskolák államosítása.

Ecclesia Metropolitana, Acta ecclesiae metrop. chorus, musici 1829-1980. 7 d.

Az egri bazilika építésével, felszerelésével, állapotával kapcsolatos iratok, valamint a kórusra és a zenészekre vonatkozó dokumentumok.

Episcoporum Hungariae Conferencia 1819-1980. 4 d.

Több országos egyházi ügy iratai találhatóak ebben a sorozatban. A nunciussal és más püspökökkel és érsekekkel folytatott levelezés, közös egyházmegyei ügyek: KIPA hírszolgálat, egyházi műemlékvédelem, egyházművészeti bizottság, sajtóügyek, Központi Sajtóvállalat, Magyar Kurír, Országos Katolikus Közművelődési Alap. Továbbá megtaláljuk itt a püspökkari konferenciákon tárgyalathoz kapcsolódó érseki észrevételeket, valamint a II. világháború utáni püspökkari jegyzőkönyveket is.

Egyházmegyei Tanfelügyelőség 1851-1948. 265 d.

Bartakovics Béla érsek alapította az Egyházmegyei Tanoda Hivatalt és meghatározta az egyházmegyei tanügy szervezetét, feladatait. Samassa érsek 1874-ben átszervezte és átnevezte a hivatalt Egyházmegyei Tanfelügyelőségnek. Lásd még: Docentes, Scholaria.

Egyházmegyei Papi Szenátus 1968-1980. 2. d.

Az Egyházmegyei Papi Szenátus a II. vatikáni zsinaton létrehozott új egyházi testület, tanácsadó jogkörrel. A sorozat a tagok kinevezését és a testület ülésének jegyzőkönyveit tartalmazza.

Examen Prof. Relig Docentes 1932-1954. 1 d.

A középiskolai hittanári vizsgákkal kapcsolatos iratok.

Examen Capellanorum, Examen prosynodale 1844-1980. 9 d.

A plébániák vezetéséhez a klerikusoknak ún. zsinati vizsgát kellett tenniük, melyek meghatározott tárgyakból (pl. erkölcsan, dogmatika, pasztorális stb.) álltak. A sorozatokban a kápláni és a plébánosi vizsgához kapcsolódó iratok találhatóak meg.

Excardinatio – Incardinatio 1907-1979. 1 d.

Más egyházmegyei személyek felvétele az egyházmegyébe és egri egyházmegyei papok elbocsajtása más egyházmegyékbe. Lásd még: Dimissionales.

Exercitia Sacra 1887-1980 3 d.

A klérushoz tartozó személyeknek bizonyos időközönként lelkigyakorlaton kellett részt venniük. A lelkigyakorlatok szervezésével és megtartásával kapcsolatos iratokat, valamint az azon való részvételről készített jelentéseket tartalmazza ez a sorozat.

Északi főesperességek 1982-1993. 16 d.

II. János Pál pápa 1982-ben kelt konstitúciójában a rozsnói-, a kassai- és a szatmári püspökségek területét az egri érsek joghatósága alá rendelte. Az érsekség e területek igazgatását elkülönítette az egyházmegye igazgatásától, külön sorszámú iktatása volt e területnek. Lásd még: Cassoviensis episcopatus, Rosnaviensis episcopatus, Szatmariensis episcopatus.

Facultates extraordinario 1832-1980. 2 d.

Különböző engedélyek: például vegyes vallású felek házasságkötési engedélye, a templomfestés utáni templommegáldás engedélyek, délutáni és háromszori misézésről engedélyek.

Fundatio in genere, Foundationum piarum administratio (Fundatio variae) 1786-1923. 6 d.

A kegyes alapítványokkal kapcsolatban kiadott utasítások és elszámolások.

Fundus Foundationes Pensiones et Subsid. 1924-1980. 4. d.

Egyházi személyek segélyezésével kapcsolatos iratok, köztük az Egri Papi Nyugdíjintézet iratai, a Egri Egyházmegyei Papnyugdíj- és Segélyalap iratai. Jelentések a különböző segélyek gyűjtéséről, nyugdíjas papok elhelyezési ügyei. Lásd még: Fundus pensionalis emeritorum et deficientium parochorum.

Fundus Religionis et Studiorum 1842-1923. 6 d.

A Vallásalappal, mint kegyúrral folytatott levelezés, jelentések az épületekről, plébánosi, tanítói jövedelmekről, miscalapítványokról.

Fundata Sacra 1788-1923. 5 d.

Alapítványi misékkal kapcsolatos iratok, elszámolások. Lásd még: Fundatio variae.

Fundatio 1806-1923. 25 d.

Egyházi és világi személyek által tett kegyes és karitatív alapítványok iratai, elszámolása. Lásd még: Fundus diversae.

Fundus pensionalis cantorum, doctentium 1856-1923. 5 d.

A kantorok és tanítók javára létrehozott nyugdíjalap iratai.

Fundus subsidiarius regnocilaris doctentium 1884-1923. 3 d.

Az Országos Katholikus Segélyalapot 1884-ben alapították azzal a céllal, hogy a tagok számára ösztöndíjakat, az árváknak és özvegyeknek és a kereséktelen né vált tanítóknak pedig segélyt folyósítson. Ebben a sorozatban az alapítással kapcsolatos iratok, tagsági befizetések és a segélyek elszámolásai találhatóak.

Fundus pensionalis emeritorum et deficientium parochorum 1801-1923. 15 d.

A nyugdíjas és beteg papok nyugdíjalapját és nyugdíjsházát a klérushoz tartozó személyek ellátására alapították. A sorozatban találhatóak a papi nyugdíjsház működésével kapcsolatban keletkezett gazdasági és egyéb iratok, nyugdíjsházba való felvételi kérelmek és jelentések az ott elhelyezett személyekről. Lásd még: Fundus Foundationes Pensiones et Subsid.

Fundus diversae 1924-1958 1 d.

Különböző alapítványi, pénzügyi iratok, hadikölcsönjegyzések az I. világháború idejéből, különböző alapítványi pénzek átváltása, Egyházmegyei Takarékpénztár jelentései és a Vallásalappal folytatott levelezések 1924 és 1946 között. Lásd még: Fundatio.

Fundatio variae 1924-1980. 1 d.

Alapítványi misék iratai, továbbá gr. Hunyadi Lászlóné Hölgyalapítványának az iratai. Lásd még: Fundata sacra.

Gymnasium, Gymnasiun in genere 1805-1948. 5 d.

A gyöngyösi, a nyíregyházi, a nagykállói, a jászapáti, az egri, a mezőkövesdi és a miskolci gimnáziumok az egyházmegyei központtal folytatott levelezése.

Hebraei 1806-1940. 5 d.

Az egyházmegye területén élő izraeliták keresztelési iratai, valamint a katolikus-zsidó vegyesházasságokra vonatkozó iratok és engedélyek.

Heves comitatum concernentia 1811-1923. 3 d.

A 18. és a 19 században Pyrker János László érsek haláláig a mindenkori egri püspök, majd érsek töltötte be Heves és Külső-Szolnok vármegyék főispáni tiszttségét. A sorozatban a vármegye és az érsek közti levelezés található.

Informationes dioecesium 1811-1820., Informations et classificationes doctrina relig. 1836-1842. 2 d.

Az egyházmegye oktatási intézményeiben tanuló más egyházmegyes kispapokról és egyházmegyén kívüli oktatási intézményekben tanuló egyházmegyei személyekről készített tanulmányi jelentések. Továbbá az 1836 és 1842 közötti hittan osztályzások is ebben a sorozatban találhatóak meg.

Jubilaeorum im merito encyclicae et ordines, Jubilaeum et indulgentiae. 1805-1901. 2 d.

A búcsúkkal, búcsúévekkel kapcsolatban kiadott rendelkezések, pápai enciklikák.

Jurisdictio 1806-1980. 5 d.

Más egyházmegyes papoknak és szerzeteseknek az egyházmegye területén végzett lelkigyakorlatokra és gyóntatásra vonatkozó engedélyei.

Lecticalia 1924-1979. 1 d.

A párbérrel, valamint a plébániák központi jövedelmével kapcsolatos iratok.

Libri 1805-1980. 11 d.

A vallásos tárgyú, illetve egyházi személyek által írt könyvek kiadásához kiadási engedélyre, imprimatumra volt szükség. A kiadásra szánt könyveket az egyházmegyei cenzorok véleményezték, és ez alapján döntött az érsek a könyv megjelenésének engedélyezéséről vagy tiltásáról. A sorozat tartalmazza az indexen lévő könyvek olvasásával kapcsolatos kérelmeket, engedélyeket, ezeket elsősorban tanárok kérték és kapták meg. A sorozatban az érsekeknek ajándékba adott

könyvek iratai, valamint Czapik érsek és más egyházi személyek több kézírata is megtalálhatóak. Lásd még: Censores, Consilium a vigilantia.

Liturgia 1965-1980. 3 d.

Az országos és az egyházmegyei liturgia bizottság iratai.

Lycaei 1804-1975. 43 d.

Az egri Líceummal kapcsolatos iratok találhatók ebben a több tárgyi csoportra osztott sorozatban, pl.: Líceum épülete, a Főegyházmegyei Könyvtár, a múzeum, a jogi és teológiai karok, csillagvizsgáló iratai, információk a hallgatókról és a tanárokról, fizetési jegyzékek.

Matricularia 1814-1980. 9 d.

Az anyakönyvezéssel kapcsolatos általános iratok és az egyes anyakönyvi ügyekhez kapcsolódó dokumentumok.

Matrimonialia, Matrimonia Militum, Matromonia mixta, Matrimonia Reversales 1804-1980. 48 d.

Házasságkötéssel, a katonák házasságkötésével, a vegyes házasságokkal kapcsolatos kérelmek, engedélyek, jelentések, reverzálisok.

Milites in genere I. 1810-1923. 1 d.

A hadügyvel kapcsolatos iratok, például a Hadügyminisztériummal folytatott levelezés, az érsekek és a helyi laktanya közti levelezés.

Lásd még: Milites in genere II.

Milites in genere II. 1935-1950. 1 d.

A papi személyek katonai kedvezményeire és a tábori misékre vonatkozó iratok, továbbá a katonáknak juttatott imakönyvekkel kapcsolatos iratok. Lásd még: Milites in genere I.

Militum attestata mortualia 1805-1878. 1 d.

Az egyházmegye területéről származó elhunyt katonák halálával kapcsolatos értesítések és anyakönyvi ügyek.

Ministeria, publico – ecclesiastica. 1809-1980. 7 d.

A minisztériumokkal való levelezés, az egyház és az állam közti ügyek iratai.

Miscellanae 1804-1980. 57 d.

Vegyes iratok. Ebben a sorozatban az itt megnevezett tárgyi csoportokba be nem sorolt iratok kerültek elhelyezésre, az iratok egy részét a korabeli adminisztráció nem is iktatta. Részben itt találhatóak meg az egyházi javadalmi földekről készített 1947-es jelentések.

Missiones 1829-1950. 3 d.

A belső nép- és külmisziókkal kapcsolatos iratok: gyűjtések a missziók céljaira, a Papok Missziós Egyesületének az iratai, valamint a népmisziót tartó papoknak és szerzeteseknek adott jurisdictio.

Mutuuum 1968-1980.

Az egyes plébániáknak építkezésekre folyósított főegyházmegyei kölcsönök iratai.

Nuntius Apostolicus 1829-1950. 1 d.

A bécsi nunciussal folytatott levelezés és a budapesti nunciatúra felállításával kapcsolatos iratok. Lásd még: Agens Viennensis.

Nozdroviczky család levéltára 16-20. sz. 6 doboz

A család történetére vonatkozó korabeli iratok, pecsétetes oklevelek, a családtagok egymásközi levelezése, végrendeletek, zálog és periratok, a zavadkai és iglói bányákra vonatkozó iratok, fényképek, földváltásági iratok.

Ordinatio alumnorum seminarii Agriensis 1813-1980. 15 d.

Az egri szemináriumban tanulóknak a kisebb rendek felvételével, a diakónus- és a papszentelésekkel kapcsolatos iratai, ezzel kapcsolatos levelezések és kérelmek.

Parochi consultores 1918-1923.

A consultor vagy tanácsos plébánosok az elmozdíthatatlan plébánosok közgazgatási úton való elmozdításának és áthelyezésének eljárásában fellebbviteli fórumként szerepeltek. Ebben a sorozatban a kinevezési és az azt megköszönő levelek találhatóak meg. A testület működésére vonatkozóan semmilyen iratot nem tartalmaz.

Parochialium agrorum arcus catestrales 1889.

A plébániai földek jövedelméről készített jelentés.

Patronatus 1814-1945. 1 d.

A világi kegyurakkal és a Vallássalappal folytatott levelezések, például plébánosok kinevezése, templomok és plébániaépületek felújítása.

Portatilia 1924. 1 d.

Az oltárok készítésével, felszentelésével kapcsolatos iratok.

Pauperum Institutum Agriense 1806-1923. 7 d.

Az egri szegényintézet és kórház iratai, például: számadások, adományok listája, az épület karbantartása, a szegényház javára tett alapítványok.

Praeparandiae 1828-1948. 29 d.

Az egri tanítóképző intézetet Pryker János László érsek alapította 1828-ban. A sorozat az intézet alapszabályát, az intézet és az érsekség közti levelezést, a magánvizsgákra való jelentkezéseket, segélyek iránti kérelmeket és döntéseket, tantárgy-beosztásokat, tanmeneteket, tanári kinevezéseket, segélyekre vonatkozó iratokat tartalmaz.

Primas 1811-1948. 2 d.

A sorozat az esztergomi primásokkal folytatott levelezéseket tartalmazza, de itt kerültek elhelyezésre a Mindszenty-perrel kapcsolatos iratok és a korabeli újságcikkek gyűjteménye is.

Proventum conscriptio 1927-1936. 2 d.

A plébániák stóladíjszabásával, valamint a stóladíjak központi egységesítésével kapcsolatos iratok.

Rationes ecclesiarum 1831-1923. 36 d.

A plébániák éves számadásaival kapcsolatos levelezések.

Rationes scholarum 1886-1923. 10 d.

Az iskolák éves számadásával kapcsolatban folytatott levelezések.

Regulatio parochiarum 1818-1978. 2 d.

Az egyházmegye területén lévő plébániák ellátásával, más esperesi kerületbe való átcsatolásával, új plébániák felállításával kapcsolatos iratok. Ezek mellett a trianoni határon belül maradt kassai és szatmári püspökségek plébániáinak betöltésével kapcsolatos iratok, valamint a ferences rendnek Nyíregyházán való megtelepedésével kapcsolatos dokumentumok egy része is itt található. Lásd még: Cassoviensis episcopatus, Szatmariensis episcopatus.

Religionaria in genere, Religionaria ex litterae 1804-1903. 26 d.

A katolikus és más felekezetű személyek közötti vegyes házasságokkal kapcsolatban keletkező iratokat, reverzálisok.

Relig. Puer. Educ. Institutum 1804-1948. 20 d.

A Szent József Internátus és az érsekség közti levelezések, az intézetbe való felvételi kérelmek és az ott tanuló diákokról készített jelentések.

Religiosi in genere 1785-1952. 5 d.

A főegyházmegye területén működő szerzetesrendekre vonatkozó iratok, továbbá a szerzetesrendek feloszlása után templomaik felszerelési tárgyainak összeírása, a volt szerzeteseknek, apácáknak jutott segélyek és Kelemen Didák szenté avatási ügye is itt található.

Religiosi:

Piaristák, Ordo Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum 1789-1952. 1 d.

A piarista rend és az érsekség közti levelezés, gyóntatási, kettős misézési és egyéb engedélyek, a II. világháború utáni igazoló eljárások iratai.

Premontreiek, Ordo Praemonstratensis 1823-1952. 1 d.

A premontrei rendnek juttatott segélyekkel kapcsolatos iratok, gyóntatási, kettős misézési és egyéb engedélyek és a II. világháború utáni igazoló eljárások iratai, gyászjelentések és az új előjárók megválasztásakor küldött gratuláló levelek.

Szaléziák, Salesiani di Don Bosco Societas Sancti Francisci Salesii 1924-1952. 1 d.

A szalézi rendnek juttatott segélyekkel kapcsolatos iratok, gyóntatási, kettős misézési és egyéb engedélyek, a bososdnádasdi működésükkel kapcsolatos iratok, a II. világháború utáni igazoló eljárások iratai, gyászjelentések és az új előjárók megválasztásakor küldött gratuláló levelek.

Szerviták, Ordo Servorum Mariae 1836-1952. 1 d.

A szervita rendnek juttatott segélyekkel kapcsolatos iratok, gyóntatási, kettős misézési és egyéb engedélyek, a II. világháború utáni igazoló eljárások iratai, gyászjelentések és az új előjárók megválasztásakor küldött gratuláló levelek.

Ferencesek, Ordo Fratrum Minorum 1804-1952. 5 d.

A ferences renddel, az egyházmegye területén lévő ferences kolostorokkal folytatott, valamint a nyíregyházi új kolostorral kapcsolatos levelezés, továbbá gyóntatási, kettős misézési és egyéb engedélyek.

Minoriták, Ordo Fratrum Minorum Conventualium 1842-1950. 2 d.

A minorita rend és az érsekség közti levelezés, gyóntatási, kettős misézési és egyéb engedélyek, az igazoló eljárások iratai.

**Betegápoló Irgalmas Rend,
Ordo Hospitalarius S. Joannis de Deo 1804-1950. 2 d.**

Az irgalmas rendiek és az érsekség közti levelezés, gyóntatási, kettős misézési és egyéb engedélyek, továbbá az egri kórházuk bővítési terve és a kórházban kezelt betegekről készített jelentések.

Ciszterciak, Ordo Cisterciensis 1805-1950. 11 d.

A ciszterci rend egri egyházmegye területén való működése során keletkezett iratok: levelezések, segélykérések, iskolai jelentéseket és különféle engedélyek.

Jezsuiták, Societas Jesu 1811-1950. 1 d.

A jezsuita rend egri egyházmegye területén való működése során keletkezett iratok: levelezések, engedélyek, iskolai jelentések.

**Karmeliták, Ordo Fratrum Discalceatorum
B. Mariae Virginis de Monte Carmelo 1924-1950. 1 d.**

A karmelita rend kunszentmártoni működése során keletkezett iratok: levelezések, segélykérések, iskolai jelentések, engedélyek üdvözlő levelek.

**Angolkisasszonyok Boldogságos Szűz Mária Intézete,
Institutum Beatae Mariae Virginis Eger, Heves, Kunszentmárton,
Nyíregyháza 1852-1952. 13 d.**

Az egri, a hevesi, a kunszentmártoni és a nyíregyházi angolkisasszonyokkal folytatott levelezés, értesítések az iskolai vizsgákról, magánvizsga-kérelmek, a tanárok államsegéllyel és nyugdíjazással kapcsolatos iratai, tantestületi jegyzőkönyvek és az apácák szentelésével kapcsolatos iratok.

**Szegénygondozó Nővérek,
Sororum Pauperibus Succurrentium 1928-1950. 3 d.**

A Szegénygondozó Nővérek rendjét Egerben alapította Oslay Oswald O.F.M. tartományfőnök Szmrecsányi Lajos érsek védnöksége alatt. A sorozatban az érsekség közti levelezés, valamint az egri szegénygondozással és az Egri Normával kapcsolatos iratokat tartalmazza.

**Az Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek,
Congregatio Sororum a Divino Redemptore 1925-1950. 1 d.**

Az Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek női szerzetes kongregációjával folytatott levelezés és a mezőkövesdi konviktus iratai. A kongregáció az egyházmegye területén Kenderesen, Ózdon és Jászárokszálláson iskolákat, utóbbi helyen emellett óvodát is fenntartott.

Karmelita Apácák, Ordo Carmelitarum Discalceatarum, 1924-1950. 1 d.

A karmelita apácák hevesi működésével kapcsolatban keletkezett iratok, például letelepedési engedély, gyóntatók kinevezése, kápolna felszentelésével kapcsolatos iratok.

**Isteni Szeretet Leányai Társulat,
Societas Filiarum Divinae Caritatis 1924-1950. 1 d.**

Az Isteni Szeretet Leányai Társulatához kapcsolódó iratanyag, a nővérek Egerben a ciszterci rendház és az érsekség háztartását vezették.

**Assisi Szent Ferenc Leányai,
Congregatio Filiarum S. Francisci Assisinati 1921-1950. 1 d.**

Az Assisi Szent Ferenc Leányai betegápoló rendként működött az egyházmegye területén, a diósgyőri és az ózdi kórházakban szolgáltak. A sorozat a hozzájuk kapcsolódó iratanyagot tartalmazza.

Jézus Szíve Társaság, Societas Jesu Cordis 1924-1950. 1 d.

A társaságot Bíró Xavér Ferenc SJ alapította 1918-ban, azzal a céllal, hogy terjesszék a Jézus Szíve tiszteletet és a magyar nép anyagi, szellemi és lelki fölemelkedéséért dolgozzanak. A Társaság mezőkövesdi működésével kapcsolatban keletkezett iratokat tartalmazza ez a sorozat.

**Szervita Nővérek, Szűz Mária Szolgálóleányai,
Congregatio Sororum Servarum Mariae 1919-1950. 1 d.**

Szervita Nővérek iratai: a rend alapítási iratai, regulái és az egri működésük során keletkezett iratok.

Szociális Missziótársulat, Societas Missionis Socialis 1924-1950. 1 d.

A Szociális Missziótársulat szikszói és hejcei működésével kapcsolatban keletkezett iratok.

Miasszonyunkról Nevezett Kalocsai Iskolanővérek Társulata 1928-1950.

A Miasszonyunkról Nevezett Kalocsai Iskolanővérek polgári rendházával és az ott működtetett iskolával kapcsolatban keletkezett iratok.

**Az Isteni Üdvözítő Nővérei,
Congregatio Sororum Divini Salvatoris 1929-1950. 1 d.**

Az Isteni Üdvözítő Nővéreinek a karcagi iskola átvételével és működtetésével kapcsolatban keletkezett iratai.

**Szociális Testvérek Társasága,
Societas Sororum Socialium 1924-1950. 1 d.**

A Szociális Testvérek Társasága egri egyházmegyei működésével kapcsolatban keletkezett iratok.

**Krisztus Királyról nevezett
Népművelő Testvérek Társasága 1935-1950 1 d.**

A Krisztus Királyról nevezett Népművelő Testvérek Társasága egri központja és az érsekség közti levelezés.

**Irgalmas Nővérek, Páli Szent Vince Szeretleányai,
Filles de la Charité de Saint-Vincnt de Paul 1851-1950. 11 d.**

A rend tagjai az egyházmegye területén több kórházban (pl.: Eger, Gyöngyös, Hajdúszoboszló, Miskolc) is dolgoztak betegápoló nővérként és több iskolát is fenntartottak, melyekkel kapcsolatos iratok találhatóak a sorozatban.

Orsolyiták, Ordo Sanctae Ursulae, 1918-1950. 3 d.

Az Orsolyita rend Hevesen elemi iskolát és internátust, Kisvárdán elemi és polgári iskolát, valamint tanítónőképzőt és internátust működtettek. Egerben 1927-től tartottak fenn iskolát és a noviciátusuk is itt működött. A sorozatban a gyóntatók kinevezési iratai, a jelöltekről küldött jelentések, a tanárok államsegély ügyei és az igazoló eljárások irata találhatóak.

**A Segítő Szűz Mária Leányai, Don Bosco Nővérek,
Figlie de Maria Ausiliatrice 1943-1950.**

A Segítő Szűz Mária Leánya Társaság mándoki működésével kapcsolatban keletkezett iratok.

Relationes de libris superfluis 1820. 1 d.

Az egyes plébániákon több példányban őrzött könyvekről készített jelentés.

Relationes vicearchidiaconales praenumerationes 1823-1846. 1 d.

Esperesek jelentési a sajtó-előfizetésekről.

Relationes vicearchidiaconales et symbolae piae 1805-1980. 25 d.

Esperesek jelentései a tavaszi és őszi koronákról és az ott befizetett különböző kegyes adományokról.

Relationes vicearchidiaconales expensarum bonificatio 1807-1851. 1 d.

Az esperesi látogatásokra fordított költségkimutatások.

Relationes vicearchidiaconales censura SS. Sermonum 1822-1844. 1 d.

Esperesek jelentési a kerületi papság szentbeszédeiről.

Reservati casus 1804-1980. 14 d.

Érseki joghatóság részére fenntartott esetek iratai, például abortusz bűne alóli feloldozás.

Reversalium intuitu normales 1809-1865.

A reverzálisokkal kapcsolatos rendeletek, utasítások gyűjteménye.

Ritus mutatio 1804-1980. 6 d.

Katolikusok és görög katolikusok rítusváltásával kapcsolatos kérelmek, engedélyek gyűjteménye.

Rituale 1804-1963. 2 d.

Az egyházi szertartások szabályozásával és változásával kapcsolatos iratok.

Rituales contraversia cum Graeco-catholicis 1798-1899. 1 d.

A latin és a görög szertartású katolikusok közötti problémákról készített jelentések.

Rosnaviensis episcopatus 1804-1982. 48 d.

A sorozat első fele az 1804-ben alapított suffraganeus Rozsnyói Egyházmegyé-
vel folytatott levelezést tartalmazza. A sorozat második részében a trianoni hatá-
ron belül maradt rozsnyói egyházmegye egyházkormányzati iratai találhatóak.
Lásd még: Északi főesperességek.

Sanitatio in radice 1941-1980 2 d.

A felbontott házasságok anyakönyvekből való törlésével kapcsolatban keletke-
zett iratok.

Schematizmus 1806-1976. 12 d.

Az egyházmegyei sematizmusokhoz beküldött adatok és a sematizmusok szét-
küldésével kapcsolatos iratok.

Schola Gyöngyösisnsis 1927-1948. 2 d.

A gyöngyösi Polgári és Felső Mezőgazdasági Iskola iratai, például tanári kine-
vezések, tanári segélyek, tantervek.

Schola mercantilis 1921-1950. 2 d.

A Szmrecsányi Lajos érsek által alapított Katolikus Felsőkereskedelmi Fűúiskola
és az érsekség között folytatott levelezés, valamint az iskola életére vonatkozó
iratok, például tanárok kinevezési és államsegélyekkel kapcsolatos irati, levele-
zések, tantárgyfelosztások.

Schola graphidis Agriensis 1828-1885. 1 d.

Az egri rajziskolát Pyrker érsek alapította és az ipartanoda felállításig műkö-
dött. A sorozat az iskola szervezésével és a tanári kinevezésekkel kapcsolatos
iratokat tartalmazza.

Schlolaria 1808-1950. 27 d.

Az egyházmegye területén lévő iskolákkal kapcsolatos ügyek iratai, például tanítói kinevezések, esperesi jelentések a tanítókról és tanárokról, a tanfelügyelő és az érsekség közötti levelezés.

Scriptura Sacra 1814-1927. 10 d.

A Szentírás magyar nyelvű fordításával kapcsolatban keletkezett iratok, valamint több fordítás kézírata. Lásd még: Catechismus.

Seminarium 1806-1980. 52 d.

Az egri papnevelő intézet és az érsekség közötti levelezés, a Szeminárium iratai, például féléves jelentések a hallgatók tanulmányi eredményeiről, rektori és egyéb tanári vélemények a kispapokról, tanári kinevezések, a szemináriumi uradalom számadásai.

Seminarium Centrale in Budapest 1805-1980. 3 d.

A budapesti Központi Papnevelő Intézetben tanuló egri kispapokkal kapcsolatos levelezések és jelentések.

Scepusiensis dioecesis 1804-1923. 2 d.

A Szepesi egyházmegye 1804-től az egri érsekség suffraganeus püspöksége volt az I. világháború végéig. A sorozatban szentszéki iratok, és a metropolitai engedélyhez, jóváhagyáshoz kötött ügyek iratai találhatóak.

Societas S. Ladislai 1862-1922. 2 d.

A Szent László Társulatot a külföldi magyarok vallási és kulturális segítésére alapították 1861-ben. A sorozatban az alapítással kapcsolatos iratok, adakozásra való felszólítások és az adományok elszámolása található meg.

Societas S. Stephani 1848-1923.

A Szent István Társulat alapításával és működésével kapcsolatos levelezések és iratok, valamint könyvajánlások.

Societas Leopoldina 1830-1863

A Szent Lipót Társulatot I. Ferenc király alapította az észak-amerikai missziók támogatására. A sorozat a felajánlott adományokról készített jelentéseket tartalmazza.

Sodalitates et uniones 1908-1948. 2 d.

Az egyházmegye területén működő egyesületekről és társulatokról készített jelentések, iratok, új társulatok ajánlása.

Summus Pontifex 1804-1980. 5 d.

Pápai enciklikák és Péter-fillérekkel kapcsolatos jelentések.

Supellex sacra 1811-1832.

A napóleoni háborúk idején az katolikus egyház templomi felszerelési tárgyakat ajánlott fel háborús hozzájárulásként. A sorozat az egyes plébániák által ajánlott értéktárgyak és pénzüsszegek leltárát tartalmazza.

Surdomotorum et caecorum instituta 1804-1923. 2 d.

A siketnémák és vakok intézeteinek (Budapest, Kecskemét, Debrecen, Eger) felállításával, működésével, alapítványával kapcsolatos iratok.

Synodus 1820-1942. 2 d.

Az 1822-es nemzeti, az 1848-as tervezett egyházmegyei és nemzeti, valamint az 1931-es és az 1942-es egyházmegyei zsinattal kapcsolatban keletkezett iratok: levelezések, körlevelek, jegyzőkönyvek, esperesi kerületi és kanonoki véleményezések.

Statistica 1924-1980. 3 d.

Hitéleti kimutatások: áldozási, gyónási és keresztelési adatok.

Subsidia 1804-1980. 6 d.

Szegélyezéssel, segélykérelemmel, egyházi személyek fizetés-kiegészítésével kapcsolatos iratok. A kérelmezők szerzetesrendek, egyházi és világi személyek, egyesületek, jótékonyági intézmények voltak.

Szatmariensis episcopatus 1782-1982. 32 d.

A Szatmári Egyházmegye 1804-től az Egri Főegyházmegye suffraganeus püspöksége volt az I. világháború végéig. A sorozat első részében az egyházmegyével kapcsolatos szentszéki iratok, valamint a metropolitai engedélyhez, jóváhagyáshoz kötött ügyek iratai találhatóak. A sorozat második része a Szatmári egyházmegye a trianoni határon belül maradt részeinek egyházkormányzati iratait tartalmazza. Lásd még: Északi főesperességek.

Testamentaria in genere, normales 1804-1975. 2 d.

A papok végrendekezésével kapcsolatos rendeletek, utasítások, formulák.

Testimoniales Litterae 1924-1980. 2 d.

Az egyházi pályára készülőkrol adott plébánosi jelentések gyűjteménye.

Vaccinatio 1820-1839. 1 d.

A himlő elleni oltásokrol készített jelentések.

Vicarius capitularis 1972-1974. 1 d.

Brezanóczy Pál apostoli kormányzó halála után, 1972-ben Dr. Mészáros Lajost választották meg káptalani helynöknek. A sorozat a kinevezésével kapcsolatban küldött gratuláló leveleket tartalmazza.

Vicarius generalis 1968-1980. 1 d.

Az általános helynök vezetésével megtartott papi találkozókrol készített jelentések.

Visitatio Vicearchidiaonalis protocolla 1805-1946. 85 d.

Az espereseknek kötelességük volt évente meglátogatniuk, vizitálniuk a kerületükhöz tartozó plébániákat. E látogatásrol jegyzőkönyvet kellett készíteniük, melyben részletesen beszámoltak az érseknek az egyes plébániák állapotáról. A sorozat ezen jegyzőkönyveket tartalmazza.

IV. Bértálas anyakönyvek 1715-1923.

Az eredeti bértálas anyakönyvek sorozata kötetekből és csomókba kötött füzetekből áll.

V. Egyes plébániák anyakönyvei 1667-1980.

Az egyházmegye legrégebbi anyakönyvei és anyakönyvi másolatok gyűjteménye.

VI. Különböző kéziratos könyvek 1649-1933.

Az érseki irodán gyűjtött, majd levéltárba tett vegyes tárgyú kéziratos könyvek alkotják ezt a 68 kötetből álló gyűjteményt.

VII. Canonica visitatiók 1746-1834.

A püspök vagy az érsek által a plébániák helyzetének megvizsgálása céljából tartott egyházlátogatás jegyzőkönyve a 18. század közepén még egész megyéket, 1810-1831. között pedig terjedelemben egyre bővülve, már kötetenként egy-egy plébániát ölel fel. A plébániák sorrendjében felállított gyűjtemény 191 kötetből áll.

VIII. Protocollumok 1600-1980.

Az egyházmegyei, illetve szentszéki jegyzőkönyvek, protocollumok az 1600-1745. évek közötti időszakban szentszéki perek szövegét, 1745-1803. között pedig egyházigazgatási és ritkán szentszéki kiadmányok szövegét tartalmazzák s ennek megfelelően elnevezésük is előbb szentszéki jegyzőkönyv - protocollum consistoriale - majd pedig egyházmegyei jegyzőkönyv, protocollum dioecesianum. 1805-től kezdve a beadványokat azonnal beiktatták az ún. számkönyvbe - liber numerum, liber numericus- majd elintézés után az összes kiadmányokat újból beiktatták az egyházmegyei jegyzőkönyvbe. Ez alkalommal az elintézés fogalmazványával felszerelt beadványok egy újabb és az előbbinél magasabb iktatószámot kaptak, miután a protocollumba a hivatalból kezdeményezett kiadmányokat is beiktatták. A protocollum tehát 1805 után a beadványok és kiadmányok együttes iktatókönyve, egyben levéltári jelzetmutató is. 1934 után a kétszeri iktatás és vele együtt a liber numerorum is megszűnt, ezután a beadványokat és kiadmányokat egyszer iktatják be az egyházmegyei jegyzőkönyvbe.

IX. Szentszéki iratok, perek és jegyzőkönyvek 1650-1980. 176 d.

Az egyházmegyei szentszék – consistorium dioecesaum – látta el az egyházi bíráskodás feladatait az egyházmegyei papsága és hívei felett. Elnöke a püspök, ill. érsek, vagy helyettese, rendszerint a nagyprépost, tagjai a püspök által kinevezett ülnökök, szentszéki ügyész és jegyző. Hatásköre jelenleg csak a szorosan vett egyházi ügyekre terjedt ki, de a 17-18. században ítélkezett házassági, vallásügyi, hagyatéki perekben, hitszegés és hamis eskü felett is.

